

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'R'TA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
NAVOY'DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI



**10.00.02 – O'ZBEK ADABIYOTI IXTISOSLIGI BO'YICHA
DOKTORANTURAGA KIRISH SINOVLARI**

DASTURI VA BAHOLASH MEZONI

KIRISH

Ushbu dastur Navoiy davlat pedagogika instituti o'quv-uslubiy kengashi tomonidan muhokama qilinib, foydalanish uchun tavsiva etilgan (2022-yil 31.05.Ne 3. -sonli bayonnomasi).

Tuzuvchilar: 
A. Nolmurodov

O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi mudiri, f.f.d.


Z. Ahmedova
O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi katta o'qit. f.f.f.d. (PhD)

Taqribchilar: 
T. Nojayev

O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi dotsenti, f.f.n

B. Ashurov

O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi dotsenti, f.f.n

Qadim turkiy, muntoz adabiyotimizning Mahmud Koshe'ariy, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yagnakiy, Atovi, Sakkociy, Lutfiy kabi namoyandalarining xizmati va qoldirgan merosi muhim o'rinnegallaganini qayd etish joiz. O'zbek adabiy tili, ayniqsa, XIV-XV asrlarda – Amir Temur va temuriylar davrida rivojlanshing yangi, yuksak bosqichiga ko'tarildi. Buyuk shoir va mutafakkir Alisher Navoiy umumbashariyat madamiy xazinasidan munosib o'rin olgan o'limas asarlарини айнан она тилимизда битиб, унинг shuhratini butun olamga yoydi.

O'zbek adabiyoti ixtisosligi buyicha tayanch doktoranturaga kirish imtihonining ushbu dasturi yuqoridaq talablardan kelib chiqqan holda tuzildi va taqdin qilingan mavzular, nazorat savollari tadqiqotchilar bilim saviyasini aniqlashga yetarli kafolatdir.
Dastur talabgorlarning yuqori malakali mutaxassis bo'lishi uchun zarur bo'lgan muhim manbalarni o'z ichiga ola di.

Dasturning maqsad va vazifalari

Dasturni o'qitishdan maqsad- bo'lajak adabiyotshunos olimlar o'zbek mumtoz adabiyoti, adabiyotshunosligi tarixi, adabiyot nazariyasi, adabiy tanqid va hozirgi adabiy jarayon, shuningdek jahon adabiyoti va dunyo adabiyotining ilg'or adabiy-nazariy tamoyillari haqida atroficha biim berish bilan birga, ularning kelajakdagi ish faoliyatlarida amaliy ahamiyat kasb etuvchi adabiy-nazariy ko'nikma va malakalarini shakllantirish va rivojlanishidan iborat.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 22 maydagi 304-soni "Olly o'quv yuridini keyingi ta lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Qarori bilan tasdiqlangan "Olly o'quv yuridini keyingi ta lim to'g'risidagi Nizom"i darajasiga ko'tarish vazifasini kun tartubiga qo'ydi. 2016 yil 13 maydagi PF-4797 Farmonida aks etganidek, o'zbek tili va adabiyoti qadim standartari boy tarixa ega bo'shib, uning shakllanishida mintaqamiz huddidida yashagan baqtiyrlar, so'g'diyilar, xorazmiylar va boshqa elat va millatlar o'z ta'sirini ko'rsatgani haqida qadim ilmiy manbalar dalolat beradi. Qadim turkiy, muntoz adabiyotimizning Mahmud Koshe'ariy, Yusuf Xos Hojib, Ahmad Yagnakiy, Atovi, Sakkociy, Lutfiy kabi namoyandalarining xizmati va qoldirgan merosi muhim o'rinnegallaganini qayd etish joiz. O'zbek adabiy tili, ayniqsa, XIV-XV asrlarda – Amir Temur va temuriylar davrida rivojlanshing yangi, yuksak bosqichiga ko'tarildi. Buyuk shoir va mutafakkir Alisher Navoiy umumbashariyat madamiy xazinasidan munosib o'rin olgan o'limas asarlарини айнан она тилимизда битиб, унинг shuhratini butun olamga yoydi.

O'zbek adabiyoti ixtisosligi buyicha tayanch doktoranturaga kirish imtihonining ushbu dasturi yuqoridaq talablardan kelib chiqqan holda tuzildi va taqdin qilingan mavzular, nazorat savollari tadqiqotchilar bilim saviyasini aniqlashga yetarli kafolatdir.
Dastur talabgorlarning yuqori malakali mutaxassis bo'lishi uchun zarur bo'lgan muhim manbalarni o'z ichiga ola

Dasturning vazifasi – adabiyotshunoslikda fanning taraqqiyoti tamoyillari, badiiy tahlil tamoyillari, struktural metod, qiyosiy-tarixiy metod, biografik metod va ularning nazariy asaolari va xususiyatlarni taddiq qilishga doir bilmlarni o'rganishdan iborat.

Talabgortarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga qo'yilgan talablar:

- mumtoz adabiyoti tarixi va folklor;
- adabiyotshunoslik faning tarixiy taraqqiyoti va tamoyillari;
- jahon va o'zbek adabiyotshunosligida zamonaqiy tahlil metodlari;
- badiiy tafakkur tarixi;
- adabiy tanqid tarixi va adabiy jarayon;
- badiiy asarning germeniytik tahlili;
- jahon adabiyotidagi ilg'or nazariy qarashlar rivoji;
- tarjima adabiyoti va bugungi adabiy jarayon;
- adabiyot nazariyasi va nazariy tafakkur tarixi;
- badiiy tahlil tamoyillari;
- struktural tahlil va struktural metod;
- modern va postmodern adabiyoti;
- sharq adabiyotidagi tasavvufiy obrazlar tizimi va majoz haqida yetarli bilim va ko'nikmaga ega bo'lishi kerak.

Asosiy qism

Eng qadimgi og'zaki adabiy yodgorliklar, ularning manbalari.

Yunon tarixchilarining asarlarida Markaziy Osijo mif va afsonalarga oid ma'lumotlar. "Avesto" adabiy manba sifatida. "Avesto"ning o'rganilishi tarixidan.

Mahmud Koshg'ariy va uning "Devonu lug'oti-t-turk" asaridagi afsona va xalq qo'shiqlari. Qadimgi turk moniylik adabiyoti. Buddha mazmuniidagi turkiy adabiyot. "Oltin yoruq" dostoni va unda ko'tarilgan masalar.

Nosiriddin Rabg'uziy hayoti va ijodi. Adib ijodining o'rganish tarixi. "Qissasi Rabg'uziy" ("Qissasu-l-anbiyo") – o'zbek badiiy nasrinin ilk namunasi sifatida.

Noma janri va uning takomil bosqichlari. Munozara janri. Temuriylar davrida adabiyotshunoslikning fan sifatidagi taraqqiyoti. Nizomiy, Dehlaviy, Sa'diy va Hofiz asarlarining tarjimalari.

Haydar Xorazmiy ijodi. Haydar Xorazmiy hayoti va ijodining manbalari. "Maxzanu-l-asror" dostoni va Nizomiy ijodi. Dostonning kompozitsion qurilishi va syujeti.

"Lisonu-t-tayr" falsafiy-tasavvufiy doston sifatida. Navoiyning tasavvuf falsatsasi va axloqiga xos munosabati. Simurg' – najot timsoli.

Navoiyning "Arba'in" qit'alari tahlili. Navoiyning "Hayrat ul-abror" dostonidagi hikoyatlar va ularning ma rifiy-tarbiyaviy ahamiyati.

Navoiyning "Farhod va Shirin" dostonida xalq og'zaki ijodi g'oyalari.

"Saddi Iskandariy"dagi hikoyalarinin g'oyaviy-badiiy xususiyatlari.

"Boburnoma"da Movarounnahr shaharlarning badiiy tasviri.

Uvaysiy lirikasining badiiy xususiyatlari va mavzulari

Ogahiy "Ta'viz ul-oshiqin" devonining janrlar xilma-xilligi.

Mashrab lirikasining yetakechi mavzulari va janrlari

Is'hoqxon Ibrat adabiy-ilmiy merosining o'rganilishi. Ibrat – ma'rifatparvar shoir. Ijtimoiy-ma rifiy faoliyati: "Matbaai Is'hoqiya", "Kutubxonai Is'hoqiya". Ibrating ilmiy asarları.

Zamonaviy o'zbek adabiyotida adabiy-i-jodiy metodlar.

Realizm, sozialistik realizm.

Yangi o'zbek adabiyotining asosiy xususiyathari. Yangi o'zbek adabiyoti taraqqiyotining asosiy bosqichlari. Adabiyot tarixini davrlashtirish tamoyillari.

Milliy istiqlol va adabiyot. Yangi ijodi izlanishlar. Realistik tamoyillarning ustuvorligi. Modernistik adabiyot yaratish yo'lidagi izlanishlar.

Adabiyotshunoslik metodologiyasi. Badiiy adabiyotga ilmiy-tarixiy qarashning shakllanishi. XIX asrda G'arbiy Yevropa va rus

adabiyotshunosligining asosiy maktablari va metodlari. Mifologik maktab. Madaniy-tarixiy maktab. Psixologik maktab. Badiy adabiyotning nazariy masalalari. Badiy adabiyotning spetsifikasi o'rgatiladi.

Badiy adabiyotning nazariy masalalari. Badiy adabiyotning o'ziga xos xususiyatlari. Qadimgi san'atning sinkretelilik xususiyati. Adabiyot – so'z san'ati. Badiylik – adabiyotning yetakchi xususiyati. Adabiyot – milliy hodisa ekanligi; badiy adabiyotning vazifalari; badiy adabiyotning hayotni takomillashirish vositasi sifatidagi o'mi; badiy adabiyotda tipiklashirish va individualashirish; Tip va uning xarakterdan farqli jihatlari: tipiklik va individualigj; badiy adabiyotda vorisylilik; «An'ana» atamasining ma'nosi; adabiy tajribani o'zlashtirishning murakkabligi; ichki va tashqi adabiy an'ana; tajid (novatorlik); tajid – adabiy taraqqiyotning zaruriy sharti kabi nazariy masalalar o'rgatiladi.

Jahon adabiyoti. Jahon adabiyotida sinkretizm va mifologiya muammosi. Jahon adabiyoti tarixida o'rta asrlar adabiyoti. Uyg'onish adabiyoti va Shekspir poetikasi. Hozirgi jahon adabiyoti (*Ispan, Italyan, Nemiš, Amerika*) ijodkorlarning poetikasi. Falsafasi, ijtimoiy-psixologik onillari.

ADABIYOTLAR:

1. Abdurahmonov A. Turkiy adabiyotning qadimgi davri. – Toshkent, 2006.
2. Vohidov R., Eshonqulov H. O'zbek mumtoz adabiyot tarixi. – Toshkent: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006.
3. Jabborov N. Adabiyot va milliy ma'naviyat. T.: "Ma'naviyat", 2015
4. Karimov N., Mamajonov S., Nazarov U., Sharafiddinov O. XX asr o'zbek adabiyoti tarixi. Aoliy o'quv yurtlari uchun darslik. – Toshkent: O'qituvchi, 1999.

5. Orzibekov R. O'zbek adabiyoti tarixi. O'quv qo'llanna. – Samarqand, 2005.

6. Sodiq S. XX-XXI aslar o'zbek adabiyoti tarixi. Darslik. – Toshkent: Universitet, 2005.

7. Mumtoz adabiyoti namunalari. 1-jild. Nashrga tayyorlovchilar H.Boltaboyev, N.Raxmonov. O'ZMU nashriyoti, 2003.

8. Mumtoz adabiyoti namunalari. 2-jild. Nashrga tayyorlovchilar H.Boltaboyev, N.Raxmonov. O'ZMU nashriyoti, 2004.

9. R.Vohidov, H.Eshonqulov. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. «O'zbekiston yozuvchilar u'yishmasi Adabiyot jamg'armasi» nashriyoti, 2006.

10. R.Orzibekov. O'zbek mumtoz adabiyoti tarixi. T: «Fan». 2006.

11. Mumtoz adabiyoti namunalari. 3-jild. Nashrga tayyorlovchilar H.Boltaboyev, N.Raxmonov. O'ZMU nashriyoti, 2006.

12. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. Toshkent, 2004.

13. Xudoyberdiyev E. Adabiyotshunoslikka kirish. Toshkent, "Iqtisod -Moliya" nashriyoti, 2007.

14. Sirojiddinov Sh. Alisher Navoy. Manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili. T.Akademnashr, 2011.

SUHBAT ASOSIDA

O'zbek tili ixtisosligidan yozma ish natijalarini
BAHOLASH MEZONI

Baholash mezoni	O'zashhirish ko'rsatkichi
- hat bir savolga to'g'ri va to'liq javob yozilsa;	
- tilshunoslik fani nazariy masalalari ochib berilsa;	20-17.2 ball
- javoblar mustaqil fikri asosida yorililsa;	
- muammolarga ijodiy yondashilsa;	
- javobda mantiqiy yaxlitlikka erishilsa;	
- lisoniy hodisa o'z yechimini topsa.	
- masalaga to'g'ri yondashsa;	17-14.2 ball
- savolga to'g'ri javob yozilsa;	
- javoblarni izohlashda ayrin noaniqliklarga yo'i qo'yilgan bo'lsa;	
- masala to'liq yechimga ega bo'lmasa;	14-11.2 ball
- savolga, asosan to'g'ri javob yozilsa, biroq ko'yilgan masalaning mohiyati, mazmuni, natijalari yuzaki yoritilsa;	
- fikr-mushohada bayonida tarqoqlik kuzatilsa.	
- savolga javoblar noto'g'ri yozilsa;	11-0 ball
- o'quv adabiyotidan so'zma-so'z ko'chirilgan bo'lsa;	
- savol umuman, javob berilmagan bo'lsa;	
- misol yoki masala umuman yechimga ega bo'lmasa.	
Jami	100 ball